

HARRAN ÜNİVERSİTESİ MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ
AKADEMİK BİLİM DERGİSİ

**HARRAN
ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK DERGİSİ**

HARRAN UNIVERSITY
JOURNAL OF ENGINEERING

e-ISSN: 2528-8733

HARRAN ÜNİVERSİTESİ MÜHENDİSLİK DERGİSİ

HARRAN UNIVERSITY JOURNAL of ENGINEERING

e-ISSN: 2528-8733 (ONLINE)

URL: <http://dergipark.gov.tr/humder>

Eko-Etiketleme ve Türkiye Çevre Etiketleri

Eco-Labeling and Turkey Eco-Label

Yazar(lar) (Author(s)): Goknur Sisman-Aydin¹

¹ ORCID ID: 0000-0003-3444-2328

Bu makaleye şu şekilde atıfta bulunabilirsiniz (To cite to this article): Aydin-Sisman G., "Eko-Etiketleme ve Türkiye Çevre Etiketleri", *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 4(1): 40-47, (2019).

Erişim linki (To link to this article): <http://dergipark.gov.tr/humder/archive>

Eko-Etiketleme ve Türkiye Çevre Etiketi

Goknur Sisman-Aydin

¹Ege Üniversitesi, Su Ürünleri Fakültesi, Deniz ve İçsu Bilimleri & Teknolojisi Bölümü,35100 Bornova/ İzmir
goknur.sisman.aydin@ege.edu.tr

Özet

Eko-etiket sistemi, tüketiciler için tasarlanmış olup, daha yeşil ürün ve hizmetleri ayırt edebilmelerine yardımcı olmak amacıyla başlatılmış gönüllülük esasına dayanan bir sertifikalandırma uygulamasıdır. Çevre etiketi (Eko- etiket), gıda, içecek, ilaç ve tıbbi ürünler dışındaki alanlarda herhangi bir hizmet ya da ürün için verilebilmektedir. 1996 yılı itibariyle 6 ürüne verilmiştir. 2018 yılında 2091 adet ürün-hizmete eco-etiket lisansı verilmiş ve her geçen gün gelişen ürün yelpazesıyla lisans sayısı artmaya devam etmektedir. Eko-etiket uygulamasının kullanımında olduğu 35 ürün grubu bulunmakla birlikte, eco-etiket belli kriterler çerçevesinde verilebilmektedir. Bu çalışma ile, eco-etiket kavramı, gelişim süreci, temel felsefesi, faydaları konularını ve bu konuda Türkiye'deki son gelişmeleri incelemek amaçlanmıştır.

Makale Bilgisi

Başvuru:10/12/2018
Kabul:23/01/2019

Anahtar Kelimeler

Eko-etiket,
Çevre etiketi,
Çevre standardı,
Çevre yönetimi

Keywords

Eco-label
Environmental label
Environmental standard
Environmental
management

Eco-Labeling and Turkey Eco-Label

Abstract

The eco-label system is a volunteer-based certification application designed to help consumers distinguish more green products and services. Environmental labeling (Eco-label) can be given for any service or product in areas other than food, beverages, medicines and medicinal products. As of 1996, 6 products were given. In 2018, 2091 product-service eco-label licenses were granted and the number of licenses continued to increase with the product range that developed every day. Although there are 35 product groups in which eco-label application is in use, eco-label can be given under certain criteria. With this study, the concept of eco-label, the development process, the fundamental philosophy, benefits, aimed to examine issues and latest developments in this field in Turkey.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Nüfusun hızla artışı, endüstrileşmedeki teknolojik gelişmeler, bilinçsiz enerji tüketimi, artan enerji arzı, su kirliliği, fosil yakıtların çevresel etkileri gibi problemler, var olan doğal kaynakların hızla tükenmesine, kirlenmesine ve küresel ısınma gibi önemli sorunlara neden olmaktadır. Üretim ve tüketimden kaynaklı atıkların önlem alınmadan doğaya atılması çevre kirliliğinin daha da arttırmaktadır. Çevre kirliliğinin önüne geçmek için geliştirilen birçok yöntem, teknik ve yasal yaptırımlar mevcuttur. Eko standartlar, çevresel problemleri konu alan ve son dönemlerde üzerinde sıkça durulan standartlar olup, çevre yönetim sistemlerinin bir parçasıdır.

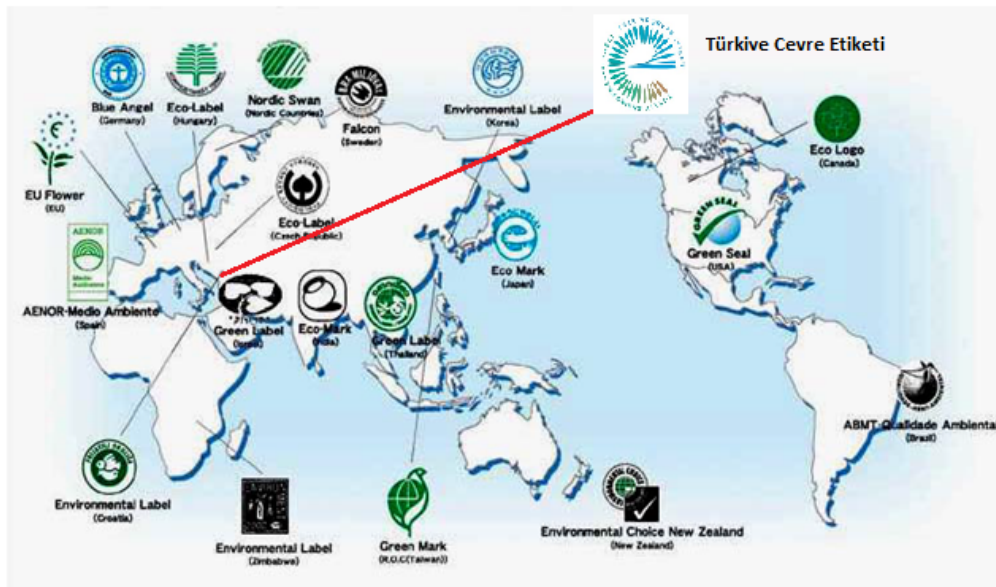
Bu derleme çalışmasıyla, eco-etiket kavramı, gelişim süreci, temel felsefesi, faydaları, süreç yönetimi ve ülkemizde sektörel bazda kullanım potansiyelleri konularını açıklamak amaçlanmıştır. Bu konudaki ulusal ve uluslararası sistem çerçevesi incelenmiştir.

2. EKO-ETİKET KAVRAMI VE TEMEL PRENSİPLERİ

Artan çevre kirliliği, bilinçsiz enerji tüketimi ve küresel ısınma gibi problemler insanoğlunun çevresel konularda hassasiyetini arttırmıştır. Bu nedenle standardizasyon, ürünlerin üretim sürecinden atık haline gelip bertarafına, alınan hizmetlerden planlamaya kadar akla gelebilecek her çevresel ve sosyal konuyu bünyesine alacak şekilde gelişmektedir. Çevresel problemleri konu alan bir çeşit eko standardizasyon aracı olan yeşil etiketler, prensipler ve yerleşik kriterlere bağlı olarak geliştirilmiştir. Eko-etiket sistemi, sürdürülebilir çevre hedefleri doğrultusunda, yaşam döngüsü boyunca çevresel etkileri azaltılmış ürün veya hizmetleri teşvik etmek, tüketicilere doğru ve bilimsel temeli olan bilgi akışını sağlamak için gönüllülük esaslı çevre etiketi sistemi oluşturmak amacıyla geliştirilmiş bir sertifikasyon sistemidir. Eko-etiket sistemi, tüketiciler için tasarlanmış olup, daha yeşil ürün ve hizmetleri ayırt edebilmelerine yardımcı olmak amacıyla başlatılmış bir uygulamadır. Genel olarak EKO-ETİKET [1];

- Çevre etiketi olarak da bilinir,
- Çevreye olan zararlı etkileri düşük, ürün ve hizmetlerde kullanılabilen bir etikettir,
- Bir ürünün çevresel yönleri belirtmek için bir iddiası vardır,
- Bir ürüne bağlı çevre profillerinin bir sembol, logo, metin veya veri sayfası şeklinde tasarlanması şeklinde olabilir (Şekil 1),
- Eko-etiketleme ürünlerin üretimi, pazarlaması ve tüketiminde artan bir güçtür,
- Gönüllülük esasına dayanır ve tüketicilerin çevre dostu ürünlere yönelmesini teşvik eder.

Bir çeşit eko standardizasyon aracı olan yeşil etiketler; prensipler ve yerleşik kriterlere bağlı olarak geliştirilmiştir ve çevresel problemleri çözmeye yarayan araçlar olarak görülmektedirler [2]. Eko standartlara en iyi örnek Çevre Yönetim Sistemlerinden ISO 14000 verilebilir. Bu standart, dünyanın en çok bilinen gönüllülük esasına dayanan girişimlerinden birisidir. Bunun yanı sıra, eko-etiket de son 25 yılda hızla yaygınlaşmaya başlayan bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tip eko-standartlar piyasa tabanlı ve tüketici odaklı olmasının yanı sıra farklı semboller ile birbirinden ayırt edilmektedir (Şekil 1).

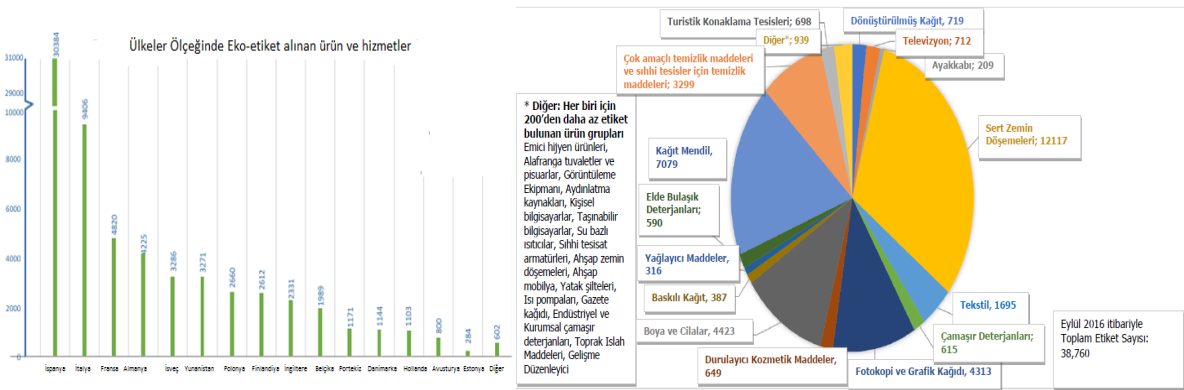
Şekil 1. Dünya çapında eko-etiketleme logolarına örnekler

3. EKO-ETİKETİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Çevre dostu üretim için Eko-etiket uygulamaları tüm dünyada 1970 lerde ortaya çıkmış ve giderek artan bir grafik izleyerek pazar payını genişletmiştir. İlk çevre-etiketli ürünler“Blue Angel” logosuyla 1978

yılında Almanya'da satışa sunulmuştur[3][4]. Daha sonra, 1989 yılında İskandinav Ülkeleri Konseyi “Blue Angel” modelini örnek alarak, “Nordic Swan” adlı eko-etiket oluşumu ile İskandinav ülkelerinde eko-etiket uygulamasını kurmuşlar ve uygulamayı çok uluslu boyuta taşımışlardır[2]. Eko etiketleme küresel olarak, 1992 yılında Birleşmiş Milletlerin Rio’da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda “Tüketicilerin bilinçli seçimler yapmasına yardımcı olmak için tasarlanmış çevresel etiketleme ve diğer çevre ile ilgili ürün bilgileri programlarının yaygınlaştırılmasını teşvik edilmesi” şeklinde tanımlanarak kabul edilmiştir [5] [6].

Avrupa Birliği’nde (AB) ise, Eko-Etiket fikri ilk olarak 1987 yılında ortaya atılmış, üç yıllık bir süreçten sonra AB Bakanlar Konseyi’nin 23 Mart 1992 tarihli ve 880 sayılı Tüzüğüyle yasallaşp yürürlüğe girmiştir [7] [8]. Hedefi, AB tek pazarına satış yapan şirketlerin kullanabileceği ve tüketicilerin güvenini kazanabilecek Avrupa çapında gönüllü bir Çevresel Etiketleme Sistemi oluşturmaktır. Amacı, daha sürdürülebilir bir tüketim ve üretime teşvik etmek ve bu nedenle Yeşil Kamu Alımı ve Çevreye Duyarlı Tasarım1 gibi diğer ürün temelli AB politikaları ile bağlantılıdır [9][10]. 1992’ den günümüze kadar, eko-etiketleme programları ürün ve sektörlerden geniş bir yelpazede, en çok sanayileşmiş ülkelerde geliştirilmiştir. Bu süreçte, 1996 yılı itibariyle 6 ürüne verilen AB eko-etiketi, 2010 yılında 1152 adet ürün gurubuna verilmiştir [11]. 2010 yılında mevzuat gözden geçirilerek düzenlenmiş ve 66/2010/EC sayılı Eko-Etiket Tüzüğü olarak yürürlüğe konulmuştur [12] 2011 yılı itibariyle 1357 ürün ve hizmete eko-etiket lisansı verilmiştir. [13] Bugün AB Eko-Etiketi çok geniş bir ürün ve hizmet yelpazesini kapsamakta olup, yeni gruplar sürekli olarak ilave edilmektedir., AB eko etiketi alan ülkelerin başında İspanya, İtalya ve Fransa gelmektedir (Şekil 2a) [14]. Mart 2018 itibariyle 70.099 ürün ve hizmet için 2,091 AB Eko-Etiketi lisansı verilmiştir (Şekil 2b) [14]. Ticari olmayan aynı zamanda tüm 27 Avrupa Birliği ülkesinin yanında Norveç, İzlanda ve Lüksemburg’da da geçerliliği olan tek etikettir.[15]

Şekil .2. (a) Ülkeler bazında Eko-etiket alınan ürün ve hizmetler [14], (b) AB Eko-Etiketi ürün ve hizmet bazında dağılımı [14].

Eko etiketler piyasa tabanlı ve tüketici odaklı olmasının yanı sıra, farklı semboller ile birbirinden ayırt edilmektedir (Şekil 1). Dünya çapında saptanabilen 431 kadar eko-etiketleme uygulaması olduğu bilinmektedir. AB Eko etiket uygulamasının kullanımında olduğu 35 ürün grubu vardır ve belli kriterler çerçevesinde verilmektedir [8]. Ürün grupları: kişisel bakım ürünleri, temizlik ürünleri, giyim ve tekstil, yapı malzemeleri, elektronik ekipman, yer kaplamaları, mobilyalar, bahçe ürünleri, ev aletleri, yağlayıcılar, ev eşyaları, kağıt ürünleri, tatil ve konaklama şeklinde sıralanabilir [16]. AB Eko-etiketleme sisteminde gıda ürünlerine eko etiket verilememekte olup, yalnızca organik sertifikası verilmektedir. Avrupa Birliği Eko-etiketi (Eco-labeling), bir çiçek amblemi ile simgelenir ve üretim ve tüketim araçlarının çevreye saygılı olduğunu ifade eder (Şekil3). Türkiye’nin Çevre Etiketi ise 2018 yılında belirlenmiş ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından tanıtımı yapılmıştır (Şekil3).

Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO) 90lı yıllarda çevre etiketleri ile ilgili bir dizi rehberlik standartlarını geliştirmiştir. Çevresel etiketleme sistemlerinin bir parçası olan Eko-etiketler, Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu (ISO)'nun tanımladığı üç etiketleme yönteminden biridir (Tablo 1). (ISO)'nun tanımladığı üç etiketleme sistemi mevcuttur [1]:

- TİP 1:** Gönüllü, çoklu ölçüte dayanan ve üçüncü taraflarca, yaşam döngüsü ilkelerine uygun ürün kategorileri içinde çevresel tercih edilebilirliğe sahip ürünleri ödüllendiren programlar,
TİP 2: Üreticilerin ve tedarikçilerin kendilerinin beyan ettikleri ve çoğunlukla tanıtımlarında kullandıkları çevresel iddiaları belgelendiren programlar,
TİP 3: Kalifiye bir üçüncü tarafça önceden belirlenmiş sayısal ölçütler kapsamında gönüllü olarak, yaşam döngüsü temelinde sayısal ölçütleri belirleyen ya da başka bir üçüncü tarafça onaylanan tip programlar şeklindedir.

Şekil 3. Avrupa Birliği Eko-Etiketi ve Türkiye Çevre Etiket logosu

Günümüzde kullanılan çoğu Eko etiket, Tip 1 etiketler sınıfına girmektedir. İkinci tarafın etiketleme sürecine dâhil olduğu Tip 1 ve Tip 3 etiketleme türlerinde, kriterler ve uyum teyidi endüstri temsilcileri veya üçüncü taraflar aracılığıyla belirlenir. Üçüncü tarafın etiketleme sürecine dâhil olduğu Tip 1 etiketleme türü, ilgili endüstriyel sektörlerin dışındaki bağımsız taraflar/paydaşlar tarafından gerçekleştirilir. Etiket düzenleme ile sorumlu olan taraflar kriterleri belirlemekle sorumludur. Bağımsız olması dolayısıyla, üçüncü tarafın etiketleme düzeninden sorumlu olduğu senaryo daha güvenilir ve güçlü olarak algılanmaktadır. Tüm etiket çeşitlerinin ortak özelliği çevre dostu ürünler ile pazarda talep oluşturmaktır. Birinci tarafın yer aldığı etiketleme sürecinde ise, üreticiler veya satıcılar tarafından oluşturulabilir. Bu tip etiketlemede belirli çevresel, gıda kalitesi ve sağlık gibi hususları kapsayan konular bir yeterlik beyanı niteliğindedir ve Tip 2 etiketleme olarak görülebilir [17].

Tablo 1. Eko – Etiket Sistemi ve Tipleri

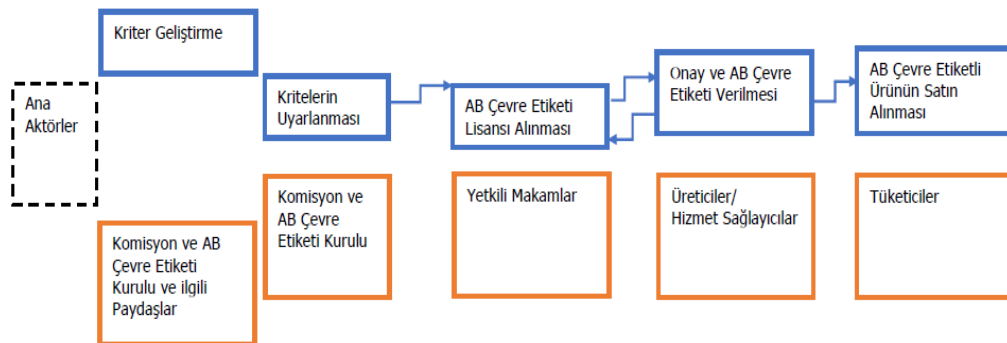
Tip	Açıklama	Örnek
	Tüm çevre etiketlerini içeren rehber	ISO 14020
Tip 1	Gönüllülük esasına dayalı, çevresel açıdan önderlik eden, hemen hemen çoğunun üçüncü parti amblemi tarafından ifade edildiği çevresel etiketler. Üçüncü tarafların kriterleri belirlediği, önceden belirlenmiş gerekliliklere uyan ürünlere verilen etiketler	ISO 14024:ISO 1999a AB Eco-Label Türkiye Çevre Etiket
Tip 2	Kendinden beyanlı çevre etiketleri Üreticiler, ithalatçılar, distribütörler tarafından yapılan açıklamalara dayalı verilen etiketler. Genellikle sadece bir nitelik içeren, bazen bir şirketin çevre amblemi gibi.	ISO 14021:ISO 1999b
Tip 3	Ürünlere ilişkin ISO yaşam döngüsü analizi parametrelerine dayandırılan nicel çevresel bilgi beyanları dikkate alınarak verilen etiketler. Genellikle bir matris şeklinde detaylı bilgi içeren çevresel beyanlardır.	ISO 14025:ISO 2006 ISO 14040

Bir ürüne eko-etiket verilebilmesi için ürün bazı kriterleri sağlamalıdır. Bu kriterler ürün grubuna göre değişir. Ürün/hizmet AB Eko-etiket Kurulu tarafından uygun bulunduğu kriter geliştirme süreci için çağrıya çıkılır. İlgili paydaşlar aşağıdaki şartları sağlamak koşuluyla kriter geliştirme sürecine başvurabilmektedirler:

- Teklif edilen ürün alanında uzmanlaşmış olmak, AB Eko Etiket Yönetmeliği amaçları doğrultusunda kriter belirleme sürecine tarafsız bir şekilde liderlik etmek;
- Birden fazla ilgi grubundan oluşan bir konsorsiyum kurabilmek uzman çalışma gruplarını organize etmek ve yönetmek;
- Bilimsel açıdan bir ön rapor, taslak kriter teklifi, taslak teknik rapor, final taslak kriterleri ve teknik raporları, yetkili makamlar ve potansiyel lisans sahipleri için kullanıcı kılavuzu hazırlayabilecek bilimsel yetiye sahip olmak [18] [19].

AB eko-etiket kriterleri, ürünün yaşam döngüsü verileri dikkate alınarak bilimsel temeller üzerine oturtulur ve hammadde eldesinden atık bertarafına kadar geçen süreçler çevresel açıdan değerlendirilir (Şekil 4). Tüzük tarafından kriter belirlenirken dikkate alınması önerilen hususlar:

- İklim değişikliği, doğa ve biyoçeşitlilik üzerindeki etkiler, enerji ve kaynak tüketimi, atık üretimi, çevrenin bileşenlerine salınan emisyonlar, tehlikeli maddelerin kullanılması ve çevreye salınması, kirliliğin fiziksel etkileri;
- Teknik açıdan uygulanabilir olması halinde tehlikeli maddelerin daha güvenli olan maddelerle değiştirilmesi, alternatif materyalin kullanılması;
- Ürünlerin ömrü ve yeniden kullanılabilme özelliği sayesinde çevresel etkilerinin azaltılması
- Ürünün farklı yaşam döngüsü basamaklarında sağlık ve emniyet açısından çevresel fayda ve zararları arasındaki denge
- Uygun olduğu durumlarda sosyal ve etik açıdan ürünün değerlendirmesi
- Diğer çevresel etiketler için (ulusal veya bölgesel) geliştirilen kriterler
- Hayvanlar üzerinde test edilme oranının mümkün olduğunca azaltılmasıdır.

Şekil 4. AB Çevre Etiket Modeli'nin Aşamaları [11]

Eko-etiket tüm üretim aşamaları değerlendirilerek ve bağımsız bir organ olan Avrupa Birliği Eko- Etiket Kurulu ekolojik kıstasları göz önünde bulundurularak verilir. Temelde ISO 14024 kriterleri baz alınmıştır. 2013'te yayınlanan AB Çevre Etiketli uygulama kılavuzu 6 temel konuyu ele almaktadır [14]:

1. Yetkili makamların kurumsal yapısı: Yetkili makamların yetkilerini açık ve net olarak belirleme, yeterli finansmanı sağlama, paydaşlarla işbirliği, performans konusunda kamuya bildirim;

2. Tarafsızlık ve bağımsızlık aracılığıyla güvenilirlik: Veri idare ve depolama politikası geliştirme, çıkar çatışmaları ile ilgilenmek üzere personel tayin etme, etiket verme ve değerlendirme faaliyetlerini ticari faaliyetlerden ayırma;

3. Etiket verme ve değerlendirme prosedürü: Kapsamlı bir prosedürler kümesi oluşturma, uygulama sürecine ilişkin kılavuz geliştirme, elektronik başvuruları kabul etme gibi;

4. Piyasa gözetimi ve kontrolü: Etiket sahipleri ile birlikte bir "kontrol planı" kararlaştırma, bir şikayet politikası geliştirme;

5. AB Çevre Etiketli'ni Destekleme : bir pazarlama stratejisi geliştirme, etiket sahiplerini bir araya getirecek fırsatları oluşturma, danışmanlar ve müşavirler için seminerler ve çalıştaylar düzenleme);

6. Cezalar: belirli bir ceza listesi oluşturulmalı ve yayınlanmalıdır.

4. TÜRKİYE ÇEVRE ETİKETİ

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, müktesebata uyum için kapasite geliştirme kapsamında “Türkiye Ulusal Çevre Etiket Altyapı Projesi”’sini Temmuz 2013 – Ekim 2014 tarihleri arasında yürütmüştür [14]. Proje’nin uygulamasında sistemin EMAS’a (Çevre Yönetim ve Denetim Sistemi) uygun hale getirilmesi ve USÖ (ISO) / EN 14000 standartlar grubunun tüm şartlarının karşılanması ve ilgili Bakanlıklar için Yaşam Döngüsü Analizine (LCA) yönelik olarak LCI (Yaşam Döngüsü Etkisi) veritabanlarına erişim sağlanması önerilmiştir [14]. Ayrıca, Türkiye’de Çevresel Ürün Beyanı (EPD) olarak adlandırılan ISO 14025 Tip III Etiketleme Sistemi 2012 yılında kurulmuştur ve Sürdürülebilir Üretim ArGe ve Tasarım Merkezi tarafından yürütülmektedir.

Tablo.2. Türkiye’de Ulusal Çevre Etiket Sistemi için İlgili Sektörler ve Seçim Kriterleri [12]

Sektörler	Tanım	Seçim Kriterleri			Sonuç
		Hazır Olma Durumu	İhtiyaç	Potansiyel Faydalar	
Kağıt Endüstrisi	Kağıt endüstrisi, fotokopi kağıtlarından gazetelere, grafik kağıtlarına ve kağıt mendile, AB Eko Etiketine dahildir. Kağıt mendil endüstrisi, yerel üretim temeli bakımından çok daha ilgilidir.	Kağıt endüstrisinin, özellikle entegre kağıt üretim tesislerinin, çevreye büyük etkisi vardır. Bu endüstriyle bağlantılı ürünler arasında, yalnızca kağıt mendiller (tuvalet, mutfak havlusu, mendili vs.) Türkiye’de ağırlıklı olarak üretilmektedir. Üreticilerin çoğu, zaten FSC’de (Orman Koruma ve Gözetim Zinciri Sertifikasyonu) belgelene kağıt hamurunu kullanmaktadır ve nispeten AB Eko Etiket kriterleriyle uyumludur.	Tartışmalı çevre duyarlılığı iddiaları piyasada zaten yer almaktadır ve bilinen bir yerel etiket mükemmel bir çözüm olacaktır. Bu ihracat odaklı bir endüstrideğildir. Yani yerel eko etiketleme, Türk tüketicilerini hedefliyor olacaktır. Bu, yalnızca kağıt endüstrisini değil aynı zamanda diğer sektörleri de etikete teşvik edecektir	Çevrenin geliştirilmesine yardım etme potansiyeline sahiptir. Çevresel konular ile ilgili nihai tüketicilerin farkındalığıyla, bu gibi konular üzerine son kullanıcıların sorununa işaret edecektir.	ÇOK İLGİLİ
Tekstil Endüstrisi	Tekstil, eko Etiketlemenin elyaftan ipliğe, yarı-mamullerden nihai ürünlere kadar mevcut olduğu endüstridir. Perde, kilim ve halı gibi ev tekstili de bu kritere dahildir.	Kalite açısından ve sosyal konulara uyum açısından Türk tekstil sektörü dünyada en iyisidir. Sektördeki diğer üretken ülkeler ile kıyaslandığında, Türkiye, diğer ülkelerden kendini farklılaştırma avantajına sahip olacaktır. Fakat kimyasal kullanımı ve önetimi, su kullanımı ve atıksu artımı, Sektördeki üzerinde durulması gereken konulardır.	İhracattan kazanç sağlayan en önemli üç sektöründen biridir. Çevre ve sosyal konular için, politika belirleyicilerinden, STK’lardan ve son kullanıcılardan marka sahipleri ile ilgili baskılar, saygın bir eko etiketleme sistemini önemli bir gereklilik yapar. Dünyanın başlıca markalarının tedarik zincirinde olarak, tekstil endüstrisinin, sürdürülebilirlik konularıyla ilgili talepler için hazırlanacak her desteğe ihtiyacı vardır.	Çevre dostu ve sosyal yönden sorumlu üretim, diğer imalatçı ülkelere karşı rekabet eden üretim ülkelerinden farklılaşan Türk üreticiler için çitayı yükseltmek açısından harika bir fırsattır. Ana konulara işaret eden bir Ulusal Etiketleme Sistemi, endüstriye fazlaca katkı sağlayacaktır.	ÇOK İLGİLİ
İnşaat Malzemeleri Sert kaplama ürünleri	Sert kaplama ürünleri için eko etiket, doğal taşlardan beton döküm levhalara ve fırınlanmış seramiklere kadar olan ürünleri içerir. Bu ürün grubu için, AB Eko Etiket, b2b (işletmeler arası) ve b2c (firmadan üreticiye) ile kullanılır	En önemli ihracat sektörlerinin başında olan ve AB’de İtalya ve İspanya’dan sonra üçüncü sırada yer alan sektördür. Pek çok AB üreticisi çoktan AB Eko Etiket belgesini almıştır. alnızca bir seramik fayans şirketi Türkiye’de Eko Etiket almıştır. Enerji tüketimi, su kullanımı ve geri dönüşümü, atık bertarafı ana konulardır.	Etiket genellikle b2b (işletmeler arası) olsa da, b2c (firmadan üreticiye) ayrıca bu ürün grubuyla ilgilidir. Yeşil binalar b2b iletişimini güçlendirirken; b2c genellikle, yapı malzemeleri marketleri içindir. Potansiyel marka imajı riski, yeşil ve sürdürülebilir olarak görülmez	Henüz marka sahiplerinden bir talep yoktur. Eko etiketleme sayesinde en iyi uygulamaları yaparak kaynak verimliliği açısından büyük potansiyel vardır. Üretim için yerel kaynakların kullanımı oldukça yüksektir, diğer bir deyişle malzeme ithalatına ihtiyaç duymayan bir sektördür. Bu yüzden, sektördeki sürdürülebilirlik yönünü artırmak için iyi bir potansiyelle sahiptir.	İLGİLİ
Turistik Konaklama Oteller	Oteller, dinlenme yeri ve kamp alanları. Eko etiketi alan birkaç hizmetten biri ve lisans sayısı bakımından popüler olanlardan biridir.	Uluslararası turizmin canlanmasıyla, turizm sektöründe çevresel yönetim popüler hale gelmektedir fakat bütünüyle uygulanmasına hala zaman vardır. Marka sahipleri tarafından verilen Travelife sürdürülebilirlik belgesi, yabancı turistlere yemek hizmeti sunan Türkiye’deki yazlık dinlenme yerlerine verilmektedir. Eko etiketleme çok daha sıkı olup hala endüstri tarafından yapılması gereken işler vardır.	Türkiye’deki müşteriler tarafından talep edilmemektedir ve teşvik edilmesine rağmen sürdürülebilir turizm henüz onaylanmamıştır.	Turizm ve çevre, genellikle birçok turist tarafından birbiriyle ilişkilendirilen kelimelerdir. Çevreyi önemsemek de daima bunlarla örtüşmektedir. Bu yüzden, sektördeki sürdürülebilirlik konusunu gündeme getiren bir ana endüstri iyi olacaktır. Etiketleme ile kaynak verimliliği için de potansiyel mevcuttur.	İLGİLİ

AB Çevre Müktesebatını (EC 66/210 sayılı ve 25 Kasım 2009 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Eko-Etiket Tüzüğü) uygulamak amacıyla, “Türkiye’de Çevre Etiket Sisteminin Kurulması Projesi” yapılmıştır. Papılan bu projeye, “Ulusal Çevre Etiket Sistemi” kapsamında, Türkiye’de çevre koşullarını iyileştirmek, Uluslararası Çevre Etiket Sisteminin kurulmasında Türkiye’yi desteklemek ve Kurumsal Kapasitesinin oluşturulması sağlanması hedeflenmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürütülen ve Merkezi Finans ve İhale Birimi’nin Sözleşme Makamı olduğu proje, 2017 Haziran başlamış ve Ocak 2018 tarihinde tamamlanmıştır. Bu proje kapsamında, Türkiye’deki birçok sektörde AB Eko Etiket faaliyetleri ve mevcut AB Eko Etiket sistemi açısından durumları incelenmiştir. Eko Etiketleme için Hazır Olma Durumu, Eko Etiketleme İhtiyacı, ve Eko Etiketleme’nin Potansiyel Faydaları olmak üzere 3 ana ilkeye dayalı olarak, AB’de en çok sayıya sahip eko etiketli ürün grupları test edilmiş ve ülkemizdeki öncelikli sektör ve ürün grupları için bir sonuç alınmıştır (Tablo 2). Ayrıca projede, eko-etiket sistemi hakkında kapasite oluşturulması, AB eko-etiket mevzuatı ve uygulaması hakkında gerçekleştirilen eğitimler, paydaşlarla işbirliği halinde Ulusal Eko-etiket mevzuatının AB mevzuatı ile uyumlu hale

getirilmesi, seçilen üç sektörün Eko-etiket için hazır olma durumunu belirlemek için boşluk analizi yapılması ve taslak Eko-etiket mevzuatının hazırlanması yer almaktadır.

AB Çevre Müktesebatını (EC 66/210 sayılı ve 25 Kasım 2009 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Eko-Etiket Tüzüğü) uygulamak amacıyla, “Türkiye’de Çevre Etiket Sisteminin Kurulması Projesi” yapılmıştır. Papılan bu projeye, “Ulusal Çevre Etiket Sistemi” kapsamında, Türkiye’de çevre koşullarını iyileştirmek, Uluslararası Çevre Etiket Sisteminin kurulmasında Türkiye’yi desteklemek ve Kurumsal Kapasitesinin oluşturulması sağlanması hedeflenmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürütülen ve Merkezi Finans ve İhale Birimi’nin Sözleşme Makamı olduğu proje, 2017 Haziran başlamış ve Ocak 2018 tarihinde tamamlanmıştır. Bu proje kapsamında, Türkiye’deki birçok sektörde AB Eko Etiket faaliyetleri ve mevcut AB Eko Etiket sistemi açısından durumları incelenmiştir.

Tablo 3. Türk Üreticilerin Çevre Etiketleri ve Ürünler

Ürün Grubu	Etiket Sayısı	Tipi	Ürün Sayısı
Elde Bulaşık Yıkama Deterjanları	1	AB Çevre Etiketi	14
	1	Nordic Swan	
Çok amaçlı ve sıhhi temizleyiciler	1	AB Çevre Etiketi	9
	1	Nordic Swan	
Durulanan (Rinse-off) Kozmetik ürünleri	1	AB Çevre Etiketi	1
Tekstil ürünleri	2	AB Çevre Etiketi	77
	3	Nordic Swan	
Sert Zemin Döşemeleri	1	AB Çevre Etiketi	3
	2	The Blue Angel	
Televizyonlar	2	AB Çevre Etiketi	13
Geri Dönüşümlü Plastikler	1	The Blue Angel	1
Kağıt Mendil	2	The Blue Angel	3
Toplam Etiket Sayısı	18		121

Hazır Olma Durumu, Eko Etiketleme İhtiyacı ve Eko Etiketleme’nin Potansiyel Faydaları olmak üzere 3 temel ilke çerçevesinde, AB’de en çok sayıya sahip eko etiketli ürün grupları test edilmiş ve Eko Etiketleme için ülkemizdeki öncelikli sektör ve ürün grupları belirlenmiştir (Tablo II). Projede ayrıca; eko-etiket sistemi hakkında kapasite oluşturulması, AB eko-etiket mevzuatı ve uygulaması hakkında gerçekleştirilen eğitimler, paydaşlarla işbirliği halinde Ulusal Eko-etiket mevzuatının AB mevzuatı ile uyumlu hale getirilmesi, seçilen üç sektörün Eko-etiket için hazır olma durumunu belirlemek için boşluk analizi yapılması ve taslak Eko-etiket mevzuatının hazırlanması yer almaktadır.

Türkiye’de az sayıda şirket, çok daha az sayıda ürün için AB Tip I Çevre Etiketleme Sistemi uyarınca etiket almayı başarmıştır (Tablo 3). Proje uygulaması kapsamında Türkiye’de ilk kez tekstil, seramik ve kâğıt sektöründen üç farklı ürün için Çevre Etiketi uygulanacaktır. Kriterleri sağlayan, tekstil sektöründe 3, kâğıt sektöründe 2, seramik sektöründe 3 olmak üzere 7 firmanın ürünlerine çevre etiketi verilmiştir[20]. AB Eco-Label ve Türkiye Çevre Etiketi de ISO 14024 kapsamında Tip 1 etiketleme sisteminine girmektedir.

5. SONUÇ

Türkiye’de bir Çevre Etiketlendirme Sistemi’nin kurulması hususunda önemli nedenlerden biri AB katılım sürecinde çevre mevzuatlarının uyumlulaştırılması hususunda Çevre Fasılı’nın gereklilikleridir. Türkiye’nin endüstriyel kirlilik ve risk yönetimi alanlarındaki uyum düzeyi yıllar içerisinde gelişmekle birlikte, özellikle AB Çevre Yönetimi ve Denetim Sistemi (EMAS) ve Çevre Etiketleme başlıklarındaki aktarımlar henüz ilk aşamalarda.

ISO 14024 standardında ve kılavuzluğunda olan AB Çevre Etiketi ve Küresel Çevre Etiketleme Ağı (GEN) için, Tip 1- ISO 14024 standardında Ulusal Türkiye Çevre Etiketi oluşturulmuştur. Başarılı bir

Ulusal Çevre Etiket uygulamasının önkoşulu, Çevre Etiket Kurumu'nun kuruluşundan itibaren geniş bir paydaş katılımını temin etmektir. Türkiye Çevre Etiket, piyasada üreticiden tüketiciye doğru çevresel bilgilendirmeyi sağlayacak ve iklim ve kirlilik tehditlerine karşı önlem alan şirketler için gelişen bir yeşil ekonomi ortamı oluşturacaktır. Sonuç itibarıyla, bu sistemin devreye alınmasıyla; çevre, ürünleri için artan pazar payları ile üretici ve yeşil tercihleri için doğrulanmış çevresel bilgi alan tüketici olacaktır. Çevre Etiket'inin sahip olduğu en önemli değer etiketin güvenilirliği olduğu ve bunun için de kuruluşun esasları ve yetkinliği önem taşıdığı unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] Kara, H. 2011, Eko-Etiket. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Yayınları III. ISBN: 978-975-6180-42-6
- [2] Boström, M., Klinton, M. 2011. *Eco-standards, product labelling and green consumerism*. Houndmills: Palgrave MacMillan. 247 pages.
- [3] Çaç, A. 2016. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standartları İle Avrupa Birliği Çevre Etiket Ve Aralarındaki İlişki: Türkiye'deki Uygulamalar. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.YL.Tezi. 245sayfa.
- [4] Üçüncü, O. (2009). Turizmde Çevre Etiket Olarak Mavi Bayrak. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- [5] United Nations Conference on Environment and Development (UNCED),Rio,1992
- [6] Şişman-Aydin, G., 2013."Eko Etiket (Mükemmellik etiketi) ve Akuakültür", 17.Ulusal Su Ürünleri Sempozyumu. İstanbul.
- [7] EU Commission, 1992. Council Regulation (EEC) No 880/92 of 23 March 1992 on a Community ecolabel award scheme
- [8] İMMİB, 2018. AB-Mevzuatı-ve-Politikaları. <http://ab.immib.org.tr/AB-Mevzuatı-ve-Politikaları/Eko-etiket>
- [9] Sevinç, A. 2013 Yeşil Satın Alma Kriterleri Ve Yaklaşımı. Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.Mali Hizmetler Uzmanlığı Araştırma Raporu, 68 sayfa.
- [10] Barut, N. 2017. İşletmelerde Yeşil Pazarlama. Hasan Kalyoncu üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yı Tezi, 54 Sayfa
- [11] Anonim, 2017a. Türkiye'de Ulusal Çevre Etiket Sisteminin Kurulması. Sözleşme N° DOGER/NELIT/TR2013/0740.10-2/SER/024. Sektör ve Ürün Seçimi Yaklaşımı ve Kriterleri. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. Ağustos ,2017
- [12] EU, 2009. REGULATION (EC) No 66/2010 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the EU Ecolabel§ 6, 7, 8, 9, 10 *et seq.*
- [13] Anonim, 2017b. Türkiye'de Ulusal Çevre Etiket Sisteminin Kurulması. Durum Analiz Raporu Revizyon 1. Sözleşme N° DOGER/NELIT/TR2013/0740.10-2/SER/024. Sektör ve Ürün Seçimi Yaklaşımı ve Kriterleri. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Ağustos, 2017
- [14] EU Commission, 2018, Environment- ecolabel facts-and-figures. <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/facts-and-figures.html>
- [15] Anonim, 2018 EU Ecolabel Hakkında. <https://www.eko-etiket.org/eu-ecolabel>
- [16] Hosking, J.R.M. and J.R.Wallis .1993. Some statistics useful in regional flood frequency analysis. *Water Res Research*. 23: 271-281
- [17] TaghvaeiAbrishami, A. 2008. Coexistence with drought, challenges and strategies. *Journal of Research Project Coordination Coexistence with Drought*. 2: 23-35.
- [18] Wilhite, D.A. and M.H. Glantz. 1985. Understanding the drought phenomenon: the role of definitions. *Water International* 10: 11-20.
- [19] Avrupa Çevre Etiket(2008) <https://www.eko-etiket.org/eu-ecolabel>erişim tarihi 12.10.2018
- [20] Anonim, 2018Türkiye'de Ekoetiket Dönemi Başlıyor <http://www.wyg.com.tr/tr-BizdenHaberler/ArtMID/449/ArticleID/95/T252rkiyede-Eko-etiket-D246nemi-Ba%C5%9Fl%C4%B1yor> E.T: 8.10.2018